

GÓP PHẦN TÌM HIỂU ĐỘI NGŨ NHÀ BÁO CÁCH MẠNG VIỆT NAM

TS. Dương Xuân Sơn

I. Đặt vấn đề

Báo chí chúng ta là phương tiện thông tin đại chúng thiết yếu của đời sống xã hội, là tiếng nói của Đảng, Nhà nước và các tổ chức chính trị - xã hội, đồng thời là diễn đàn rộng rãi của nhân dân; báo chí cách mạng Việt Nam là một bộ phận quan trọng trong toàn bộ sự nghiệp cách mạng của dân tộc.

Suốt 75 năm qua, kể từ khi Bác Hồ kính yêu xuất bản báo Thanh Niên - tờ báo cách mạng đầu tiên của nước ta, mở đường cho sự nghiệp báo chí cách mạng Việt Nam, và cũng là mở đầu cho sự xuất hiện của nhiều thế hệ nhà báo cách mạng Việt Nam.

Và 55 năm qua kể từ khi ra đời nhà nước cách mạng - nhà nước công nông đầu tiên ở Đông Nam châu Á, dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam quang vinh, nhân dân ta đã trải qua 30 năm chiến đấu ngoan cường và anh dũng chống ngoại xâm giữ gìn độc lập tự do của Tổ quốc. Đáp lời kêu gọi của Đảng và Bác Hồ: "Dù phải đốt cháy cả dãy Trường Sơn cũng phải giành cho được độc lập", "Chúng ta thà hy sinh tất cả chứ nhất định không chịu mất nước, không chịu làm nô lệ". Sự tồn vong của đất nước, của cách mạng đã đặt lên vai cả dân tộc và các nhà báo - chiến sỹ, những người đã chiến đấu không chỉ bằng cây bút trang giấy mà bằng cả xương máu của mình để tô thắm thêm truyền thống anh dũng quật cường của dân tộc ta.

Trong giai đoạn hiện nay, báo chí là một lá cờ cách mạng, tập hợp, đoàn kết, cổ vũ toàn dân hăng hái tiến hành thắng lợi công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước vì mục tiêu dân giàu nước mạnh, xã hội công bằng, văn minh. Đội ngũ những người làm báo Việt Nam là những chiến sỹ cách mạng trên mặt trận tư tưởng văn hoá của Đảng,

họ cùng vui với niềm vui của toàn dân trước mỗi thành công và tiến bộ, trước người tốt việc tốt xuất hiện trong cuộc sống; lo lắng chia sẻ những khó khăn gian khổ của nhân dân, với chiến sỹ và đồng bào cả nước, kiên quyết đấu tranh chống tham nhũng, tiêu cực, quan liêu, buôn lậu và các tệ nạn xã hội khác, chống xu hướng thương mại hoá trong hoạt động báo chí. Sự thành công đó, có công sức đóng góp của đội ngũ những người làm báo Việt Nam. Trong bài viết này, chúng tôi đề cập những nhận thức chung, những đặc trưng cơ bản của đội ngũ nhà báo cách mạng, sự trưởng thành và vai trò của họ trong công cuộc đổi mới đất nước hiện nay.

II. Những nhận thức chung về đội ngũ nhà báo cách mạng Việt Nam

1. Khái niệm "Nhà báo"

Đã có nhiều định nghĩa về nhà báo nói chung, những nhà báo mà chúng ta đề cập ở đây là nhà báo cách mạng - xã hội chủ nghĩa, những người lao động trí óc sáng tạo phức tạp trong lĩnh vực thông tin đại chúng. Dĩ nhiên, nói đến lao động là nói đến yếu tố sáng tạo, vì thuộc tính của lao động là sáng tạo. Nhưng lao động của nhà báo cũng là một trong những loại hình lao động đòi hỏi phải sáng tạo không ngừng.

Về nhà báo nói chung, Từ điển tiếng Việt - NXB Khoa học xã hội, 1992 định nghĩa: "Nhà báo là người chuyên làm nghề viết báo". Điều này đúng nhưng chưa đủ. Chúng ta nhận thấy hoạt động của nhà báo trước hết là hoạt động nghề nghiệp mang tính đặc thù rõ rệt. Đó là nghề của những người hoạt động trên lĩnh vực chính trị - xã hội. Hàng ngày, hàng giờ nhà báo thu thập và xử lý một khối lượng thông tin lớn, thẩm định những vấn đề, sự kiện thời sự nóng hổi và bằng những hình thức, con đường khác nhau để đưa đến với các thành viên trong xã hội, tác động vào lý trí, tình cảm của họ theo phương thức có chủ ý.

Lao động của nhà báo cách mạng cũng có những đặc tính chung của mọi nhà báo, thuộc các giai cấp khác nhau. Đó là sự sáng tạo thường xuyên, liên tục, với khả năng phát hiện sắc bén, tinh tế các vấn

để, các sự kiện thời sự và bằng những hình thức, phương pháp diễn đạt, chuyển tải thông tin đến công chúng một cách có hiệu quả. Tuy nhiên vấn đề khác nhau là ở chỗ "hiệu quả thông tin" đó theo định hướng nào. Paul Alelandre Baran trong tác phẩm "Thế nào một người trí thức" đã nói rằng, người trí thức, từ bản chất: là một nhà phê bình xã hội, nhìn rõ sự vật, phải suy nghĩ đến cùng và phải dám phê phán không thương tiếc những gì hiện hữu đang là chướng ngại vật ngăn cản sự vươn tới một trật tự xã hội tốt đẹp hơn, nhân đạo hơn và hợp lý hơn. Nhận định này rất đúng với nhà báo cách mạng trong suốt cả chiều dài lịch sử của dân tộc và nhân loại đang lao động dũng cảm, sáng tạo để bảo vệ chân lý, bảo vệ sự thật, đem lại công bằng, hạnh phúc và cuộc sống tốt đẹp cho con người.

Cũng như các loại hình lao động trí óc sáng tạo khác, lao động nhà báo là lao động khoa học tinh vi và phức tạp; là lao động khám phá phát hiện; lao động có tính tâm lý nghệ thuật (trong khai thác tài liệu), có tính sáng tạo (trong thể hiện). Lao động của họ là tiếp xúc với con người, với đời sống xã hội; phản ánh cuộc sống bằng thực tiễn, bằng chi tiết, sự kiện; tuyệt nhiên không hư cấu, không lập lại thông tin cũ, nhảm chán. Lao động nhà báo đòi hỏi rất cao lòng say mê nghề nghiệp. Để viết được một tác phẩm có giá trị, nhất thiết nhà báo phải có lòng nhiệt tình hăng say lao động, dốc toàn tâm toàn lực cho công việc: "con tâm rút ruột nhà tơ"; luôn luôn trung thực chính xác; tránh đại ngôn, thổi phồng, cường điệu; độc lập suy nghĩ, năng động, xông xáo, không sợ nguy hiểm gian khổ; và có tính kỷ luật cao.

Khi bàn về đặc tính lao động của nhà báo cách mạng xã hội chủ nghĩa, Các Mác đã tổng kết một cách dí dỏm: "Aph ta là cuốn bách khoa toàn thư sống, có khả năng làm việc vào bất cứ lúc nào, ngày hoặc đêm, lúc tỉnh táo hay lúc ngủ say, viết và hiểu nhanh như máy". Như vậy nhà báo cách mạng không chỉ cần phẩm chất chính trị vững vàng mà còn cần có sự am hiểu sâu rộng về nhiều mặt, có năng lực làm việc nhanh nhạy khoa học chính xác.

Kế tục và thấu suốt tinh thần đó của C. Mác và Ph. Ăngghen, về sau, khi đề cập đến đặc tính lao động của nhà báo cách mạng, V.I. Lênin có nhận xét: "Tính chất đơn điệu và những sự chậm trễ đều

không hợp với nghề báo". Người đặc biệt coi trọng phẩm chất cách mạng của nhà báo. Lenin chỉ ra rằng, việc tuyên truyền và cổ động hàng ngày phải có tính chất cộng sản thực sự. Tất cả các cơ quan báo chí của Đảng phải do những người cộng sản đáng tin cậy, đã tỏ rõ lòng trung thành với sự nghiệp của cách mạng vô sản biên soạn. Chính Người đã nêu lên một định nghĩa, một khái niệm nổi tiếng về chức năng và nhiệm vụ của báo chí: "Không chỉ là người tuyên truyền tập thể và cổ động tập thể, mà còn là người tổ chức tập thể". Qua đó chúng ta thấy, ngoài vai trò độc lập sáng tạo của cá nhân nhà báo, tính tập thể trong lao động sáng tạo báo chí là một yêu cầu tất yếu và khách quan.

Chủ tịch Hồ Chí Minh - nhà báo cách mạng vĩ đại đã có quan niệm: " Cán bộ báo chí cũng là chiến sỹ cách mạng. Cây bút, trang giấy là vũ khí sắc bén của họ". Người còn nêu rõ: " Đối với những người viết báo chúng ta, cái bút là vũ khí sắc bén, bài báo là tờ hịch cách mạng để động viên quần chúng đoàn kết đấu tranh, chống chủ nghĩa thực dân cũ và mới, chống chủ nghĩa đế quốc... Vì độc lập dân tộc, tiến bộ và hoà bình thế giới".

Như vậy, các nhà kinh điển và Bác Hồ đã coi nhà báo phải là những chiến sỹ cách mạng, thực hành chức năng xã hội, hướng dẫn tư tưởng cho người đọc và người nghe. Họ cần được trang bị kiến thức rộng, lý luận khoa học chính xác, tư tưởng vững vàng, nghiệp vụ tinh thông. Cây bút trang giấy là vũ khí sắc bén của họ trong cuộc đấu tranh vì độc lập dân tộc và tiến bộ xã hội. Đó là những phẩm chất cơ bản không thể thiếu của nhà báo tiến bộ và cách mạng.

Từ những phân tích trên, chúng ta có thể đi đến một quan niệm chung về nhà báo cách mạng - xã hội chủ nghĩa như sau: Nhà báo là những người lao động trí óc, sáng tạo phức tạp, có phẩm chất chính trị, đạo đức, năng lực trí tuệ và nghiệp vụ báo chí. Nhà báo bao gồm phóng viên, biên tập viên, cán bộ lãnh đạo và quản lý báo chí, cán bộ giảng dạy và nghiên cứu báo chí đang tiến hành các hoạt động sáng tạo, hoạt động tổ chức và hoạt động biên tập trong quá trình thu thập, xử lý thông tin ở các cơ quan báo chí: báo in (báo, tạp chí, bản tin thời sự...), báo nói (các chương trình phát thanh), báo hình (chương trình truyền hình, chương trình nghe - nhìn, thời sự) được thực hiện bằng

các phương tiện kỹ thuật khác nhau, có sử mạng to lớn là "người tuyên truyền tập thể, cổ động tập thể, tổ chức tập thể", góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế, văn hoá và tiến bộ xã hội.

2. Đội ngũ nhà báo cách mạng Việt Nam

Như đã biết, báo chí là phương tiện thông tin, tuyên truyền. Trong xã hội có giai cấp, báo chí là công cụ đấu tranh giai cấp. Báo chí nằm trong cấu trúc thượng tầng. Lịch sử báo chí bắt đầu từ thế kỷ XVII, từ khi có chủ nghĩa tư bản. Do vậy, báo chí chỉ có thể ra đời khi đã có cơ sở vật chất nhất định, khi đã có máy in và giấy in báo. Cùng với sự ra đời của báo chí là sự ra đời của đội ngũ các nhà báo. Kỹ thuật ngày càng hiện đại thì báo chí ngày càng phát triển, đội ngũ nhà báo ngày càng đông đảo. Trên thế giới hiện nay có một bộ phận khá lớn đội ngũ các nhà báo đang làm việc trong các cơ quan báo chí (báo viết, báo nói, báo hình, báo ảnh, các hãng thông tấn... từ đây gọi chung là báo chí). Khoa học và công nghệ càng phát triển càng có tác động to lớn đến hoạt động của đội ngũ các nhà báo, đến sự "bùng nổ thông tin". So với lịch sử phát triển của đội ngũ nhà báo thế giới, đội ngũ nhà báo Việt Nam còn tương đối trẻ. Nếu kể từ khi có tờ Gia Định báo ra đời ngày 15/ 4/ 1865 đến nay (tháng 8/ 2000) thì đã có 135 năm. Nếu kể từ khi báo chí yêu nước và công nhân theo chủ nghĩa Mác-Lênin ra đời thì đến nay mới chỉ 75 năm. Đó là quãng thời gian tương đối ngắn so với lịch sử phát triển của đội ngũ nhà báo trên thế giới. Ví dụ, báo chí định kỳ ở Anh ra đời ngày 23/6/1588 với sự xuất bản tờ báo "English Mercury" ("Người đưa tin Anh"), báo chí Pháp ra đời năm 1604 kể từ khi tờ "Gazette Fransaise", báo chí Bỉ ra đời ngày 15/ 5/ 1605 khi xuất hiện tờ "Nive Tidingen" ("Báo mới")... Với khoảng thời gian ấy, đội ngũ nhà báo Việt Nam hình thành, phát triển và đạt đến trình độ như hiện nay là một sự tiến bộ vượt bậc.

Trong lịch sử đội ngũ nhà báo cách mạng Việt Nam, có đội ngũ các nhà báo của những đồng báo chí yêu nước tiến bộ do những nhà trí thức lớn như Nguyễn An Ninh, Huỳnh Thúc Kháng... chủ trì. Nhưng một sự kiện quan trọng nhất, nổi bật nhất trong những năm 20 của thế kỷ XX là sự ra đời của báo chí cách mạng Việt Nam và đội ngũ những nhà báo cách mạng. Việc xuất bản tờ Thanh Niên 21/6/1925 do Bác

Hố thành lập đánh dấu sự ra đời của báo chí cách mạng Việt Nam. Đó là một bước ngoặt trong lịch sử phát triển của báo chí và đội ngũ nhà báo cách mạng nước ta. Có thể nói, báo Thanh Niên, cơ quan ngôn luận của Việt Nam thanh niên cách mạng đồng chí hội, tiền thân của Đảng cộng sản Việt Nam, đã thổi luồng sinh khí mới vào xã hội Việt Nam lúc bấy giờ, thức tỉnh nhiều tầng lớp yêu nước và cách mạng “lấy ngòi bút làm đòn xoay chế độ” viết báo theo lập trường quan điểm, đường lối của giai cấp công nhân mà tên tuổi của họ vẫn ngời sáng cho tới ngày nay như Trần Phú, Đặng Xuân Khu, Trịnh Đình Cửu, Nguyễn Thế Rục, Võ Nguyên Giáp, Trần Đình Long, Trần Huy Liệu, Lê Duẩn, Hoàng Quốc Việt... Các vị tiền bối ấy đã thật sự là linh hồn của báo chí nước ta trong thời kỳ tiền khởi nghĩa.

Cách mạng tháng Tám thành công tạo điều kiện cho báo chí cách mạng chuyển ra công khai và trở thành báo chí chính thống của Nhà nước Việt Nam dân chủ cộng hoà. Đầu tiên là báo Cứu quốc, cơ quan tuyên truyền của Đảng cộng sản Đông Dương, báo Lao động, cơ quan của tổ chức công nhân, báo Hồn nước, cơ quan của Đoàn thanh niên cứu quốc, báo Độc lập, cơ quan của Đảng Dân chủ... lần lượt được in và phát hành tại Hà Nội. Ở miền Trung và miền Nam, trong hoàn cảnh kháng chiến ác liệt, đội ngũ các nhà báo đã vượt qua mọi khó khăn, xuất bản được nhiều tờ báo để tuyên truyền cho đường lối kháng chiến của Đảng, cổ vũ đồng bào dũng cảm đánh giặc cứu nước.

Trong suốt cuộc trường kỳ chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ xâm lược, lực lượng báo chí của ta ngày càng lớn mạnh và góp phần to lớn trong việc tuyên truyền đường lối, chính sách của Đảng, phổ biến những kinh nghiệm sản xuất, đánh giặc và xây dựng đất nước, cổ vũ quân và dân ta kháng chiến lâu dài, vượt qua mọi khó khăn, đánh đuổi bọn thực dân, đế quốc, giải phóng hoàn toàn Tổ quốc. Lớn lên và trưởng thành cùng với cách mạng, đội ngũ nhà báo Việt Nam ngày càng lớn mạnh và phát triển cả về số lượng và chất lượng, có bản lĩnh chính trị vững vàng, nghiệp vụ tinh thông. Các thế hệ nhà báo trưởng thành gồm: thế hệ nhà báo trưởng thành trong Cách mạng tháng Tám và trong kháng chiến chống thực dân Pháp, đến nay số đông đã nghỉ hưu; một số hiện tại còn đang công tác, đa số các nhà báo này thuộc

thế hệ trẻ vẫn viết đều, viết khoẻ và có ý nghĩa quan trọng trong việc cổ vũ các nhà báo kế tiếp.

Thế hệ thứ hai nối tiếp truyền thống của lớp nhà báo đi trước, lớn lên và trưởng thành trong cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước và chiến tranh bảo vệ Tổ quốc hiện đang giữ cương vị chủ chốt trong các cơ quan chỉ đạo, quản lý báo chí, giảng dạy và ở các toà soạn báo, đài. Đội ngũ này đã kế thừa truyền thống, đạo đức, kinh nghiệm làm báo của thế hệ các nhà báo trong Cách mạng tháng Tám và kháng chiến chống thực dân Pháp. Họ đang là lực lượng nòng cốt, chủ lực đảm bảo cho báo chí cách mạng Việt Nam phát triển đúng hướng, theo đúng đường lối của Đảng và Nhà nước, luôn vững vàng trước mọi thử thách của tình hình và thời cuộc.

Thế hệ thứ ba là các nhà báo trưởng thành sau ngày đất nước thống nhất và họ có những bước tiến quan trọng về nhiều mặt. Nhiều người đã trở thành lãnh đạo chủ chốt ở các cơ quan báo chí, thành những cây bút sắc sảo trong đội ngũ báo chí cả nước.

Thế hệ thứ tư là các nhà báo trẻ xuất hiện trong thời kỳ đổi mới được đào tạo cơ bản và có hệ thống. Họ có khả năng nắm bắt nhanh các thiết bị công nghệ làm báo tiên tiến, có tri thức khoa học kỹ thuật, ngoại ngữ và trình độ nghiệp vụ chuyên môn nhanh về nghiệp vụ làm báo. Nhiều nhà báo thuộc thế hệ này có từ hai đến ba bằng đại học và sau đại học.

Điểm nổi bật của đội ngũ những người làm báo Việt Nam là: luôn luôn thể hiện rõ quan điểm chính trị vững vàng, trung thành tuyệt đối với Đảng, Tổ quốc và nhân dân, bất luận trong hoàn cảnh nào vẫn luôn đi đúng định hướng của Đảng; vừa tích cực phấn đấu phục vụ cho công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc đồng thời luôn tự phấn đấu đổi mới chính mình để phục vụ ngày càng có hiệu quả sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước.

Sự ra đời và phát triển của đội ngũ nhà báo cách mạng luôn gắn liền với sự phát triển của nền báo chí cách mạng Việt Nam. Báo chí là vũ khí của cuộc đấu tranh giai cấp, vì thế giai cấp nào cũng có đội ngũ

nhà báo của mình. Không thể có nhà báo nào đứng ngoài giai cấp. Chúng ta có thể nhìn nhận đội ngũ nhà báo với tính cách là đội ngũ trí thức cách mạng viết lên những gì đại biểu cho lợi ích của giai cấp công nhân, nhân dân lao động và dân tộc, lấy báo chí và sử dụng báo chí như một vũ khí sắc bén để tuyên truyền, vận động, giác ngộ và tổ chức cách mạng.

Từ đó, có thể đi đến một nhận thức chung về đội ngũ nhà báo cách mạng Việt Nam: Đội ngũ nhà báo cách mạng Việt Nam là đội ngũ của những người viết báo, làm báo theo lập trường, quan điểm, đường lối của giai cấp công nhân. Đội ngũ này ra đời và phát triển cùng với sự ra đời và phát triển của nền báo chí cách mạng Việt Nam. Họ là người cán bộ của Đảng, của nhân dân, có vai trò và trọng trách ngày càng to lớn trong việc thể hiện tiếng nói của Đảng, của Nhà nước, của các tổ chức xã hội, diễn đàn của nhân dân; góp phần thẩm định và phản biện toàn bộ các vấn đề xã hội và con người, thúc đẩy sự nghiệp xây dựng và bảo vệ đất nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa.

III. Vai trò của đội ngũ nhà báo cách mạng trong công cuộc đổi mới hiện nay

1. Đánh giá tổng quát về đội ngũ nhà báo nước ta hiện nay

Thừa hưởng truyền thống tốt đẹp của nền báo chí cách mạng, lại được công cuộc đổi mới tạo luồng sinh khí mới, đội ngũ nhà báo nước ta trong những năm qua đã có sự trưởng thành và phát triển vượt bậc về nhiều mặt. Chính sự lớn mạnh đó của đội ngũ nhà báo đã tạo ra nội dung thông tin đa dạng và phong phú. Tuy nhiên, hoạt động của đội ngũ nhà báo nước ta vẫn còn nhiều vấn đề cần giải quyết để có thể theo kịp yêu cầu của thời đại trong bước phát triển mới. Trước hết, cần có sự đánh giá về số lượng, chất lượng và cơ cấu đội ngũ.

Cho đến nay, tháng 8/ 2000, cả nước ta có hơn 500 tờ báo và tạp chí, trong đó báo chí Trung ương có 284 tờ, báo chí địa phương có 156 tờ. Báo chính trị, xã hội có 144 tờ; báo kinh tế, khoa học kỹ thuật có 138 tờ; báo chí khoa học xã hội và nhân văn có 27 tờ; báo văn hoá, văn nghệ, giáo dục, thể thao có 104; báo chí dành cho thiếu niên nhi đồng

có 6 tờ; báo chí bằng tiếng nước bằng 20 tờ. Trong số 450 cơ quan báo chí nói trên, có hàng trăm tờ có thêm từ 1 đến 4,5 loại phụ trương, phụ bản, số chuyên đề. Nếu tính gộp, tổng số ấn phẩm báo chí ở nước ta hiện nay lên tới 600 loại. Số lượng phát hành cũng tăng lên, từ 185 tờ báo, tạp chí phát hành 295 triệu bản vào năm 1993 đã tăng lên 450 tờ báo, tạp chí phát hành 490 triệu bản vào năm 1996.

Về phát thanh và truyền hình(báo nói và báo hình), có Đài tiếng nói Việt Nam, Đài truyền hình Việt Nam và 3 Đài truyền hình khu vực (Huế, Đà Nẵng, Cần Thơ), 61 đài phát thanh - truyền hình tỉnh, thành phố. Khoảng 70% dân số nước ta có thể thu được sóng của Đài tiếng nói Việt Nam, 62% thu được sóng của Đài truyền hình Việt Nam.

Sự phát triển của báo chí nước ta trong những năm qua tuy không tính ra phần trăm như trong lĩnh vực kinh tế, nhưng chắc chắn đó là sự phát triển rất nhanh chóng. Nó vừa là những thành tựu chung của công cuộc đổi mới diễn ra hết sức sâu rộng trên khắp đất nước; đồng thời cũng là kết quả của sự tự đổi mới, tiến bộ và trưởng thành vượt bậc của đội ngũ nhà báo, góp phần vào thành tựu chung đó. Theo các nhà nghiên cứu và quản lý báo chí, đến năm 2000 cả nước sẽ có hơn 600 đơn vị được xuất bản báo chí với số lượng đạt 44,22 tỉ trang in. Bình quân sẽ đạt 8,4 bản/người (mức hưởng thụ này trong năm 1995 mới chỉ có 6,43 bản/người). Đối với nước ta đó là một con số không nhỏ, phản ánh khát vọng thông tin và quyền được thông tin trong xã hội năng động hiện nay.

Trong những năm đổi mới, báo chí nước ta đã thực sự trở thành lĩnh vực sôi động nhất của đời sống xã hội. Đội ngũ nhà báo không ngừng tăng lên cả về số lượng và chất lượng. Đến nay cả nước có hơn 9000 nhà báo được cấp thẻ, trong 71% phóng viên, biên tập viên có trình độ đại học và trên đại học, 25% được đào tạo chuyên ngành báo chí, 25% có trình độ ngoại ngữ bằng B trở lên (tuy nhiên số lượng phóng viên biết từ 2 đến 3 ngoại ngữ chưa nhiều), 60% ở lứa tuổi 30 - 40. Nhà báo không chuyên nghiệp cũng tăng nhanh. Số đông nhà báo có nghiệp vụ chuyên môn tốt, vững vàng về chính trị, nhưng số người giỏi còn rất ít, số người trẻ dưới 30 tuổi chỉ chiếm 12%.

Nhìn về tốc độ phát triển của đội ngũ nhà báo nếu so với thời gian từ năm 1975 về trước thì hiện nay đội ngũ này đã tăng lên nhiều lần. Có thể so sánh như sau:

- Năm 1945 đội ngũ những người viết báo cách mạng nước ta có khoảng 100 người.
- Năm 1975 tăng lên khoảng hơn 1000 người.
- Tháng 8/2000 có khoảng hơn 9000 người.

Về số hội viên Hội nhà báo, theo báo cáo của BCH Hội nhà báo Việt Nam tại Đại hội lần thứ VII tháng 3 năm 2000 thì hiện nay có 9000 hội viên gồm các nhà báo chuyên nghiệp công tác tại các cơ quan báo chí Trung ương, địa phương và một số nhà báo không chuyên, các cộng tác viên trong cả nước.

Xu hướng đội ngũ nhà báo nữ ngày càng tăng lên. Giai đoạn 1986 - 1990, cả nước có 6500 nhà báo, trong đó có 1220 nhà báo nữ (chiếm khoảng 19%). Đến giai đoạn 1991 - 1995, có 7000 nhà báo thì có đến 2025 nhà báo nữ, chiếm khoảng 30%. Giai đoạn 1996 - 2000, tuy chưa có số liệu tổng kết cụ thể nhưng tỷ lệ đó chắc chắn là không nhỏ (dự báo chiếm khoảng 34%). Nhìn vào tỉ lệ nữ sinh đang theo học tại các khoa Báo chí ở các trường Đào tạo báo chí càng thấy rõ xu hướng đó. Trong các trường đào tạo báo chí hiện nay có tới 60 - 70% nữ sinh đang theo học báo chí. Sự tăng nhanh về số lượng các nhà báo nữ trong những năm gần đây cho thấy sự tiến bộ xã hội và khả năng của phụ nữ trong lĩnh vực lao động trí tuệ phức tạp đầy căng thẳng, nguy hiểm và mệt nhọc này. Tuy nhiên, số nhà báo nữ giỏi hiện nay chưa nhiều.

Sự nghiệp đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ nhà báo đang được mở rộng và đa dạng hoá để đáp ứng yêu cầu mà Đảng ta đề ra là: Củng cố, xây dựng, phát triển, từng bước hiện đại hoá thông tin đại chúng. Đồng đạo các phóng viên, biên tập viên, cán bộ quản lý báo chí, cán bộ giảng dạy báo chí một mặt tự học, tự rèn luyện, vươn lên và trưởng thành qua thực tiễn; mặt khác được gấp rút đào tạo và đào tạo lại qua hệ thống trường lớp chính quy nên đã có sự tiến bộ đáng kể về chuyên môn

ng nghiệp vụ. Đã xuất hiện một số nhà báo, trong đó có một số nhà báo trẻ có trình độ chuyên môn khá và có uy tín nghề nghiệp; nhanh chóng nắm bắt được các vấn đề mới mẻ, bức xúc của đời sống xã hội, có nhiều bài viết hay, hấp dẫn, có hiệu quả xã hội và tác dụng giáo dục cao. Nhờ có công tác đào tạo và bồi dưỡng liên tục mà đội ngũ nhà báo đã không ngừng lớn mạnh về số lượng, chất lượng, tiếp cận và làm quen bước đầu với các hình thức hoạt động báo chí hiện đại của các nước khu vực và trên thế giới.

Tuy nhiên, trước sự “bùng nổ thông tin” như hiện nay, đội ngũ nhà báo nước ta phải phấn đấu mạnh mẽ hơn nữa mới có thể theo kịp. Thực sự họ đang phải chạy đua với thời gian, với sự bùng nổ trí tuệ và cuộc cạnh tranh chèn ép ác liệt để giành chỗ đứng và tiếng nói trên mặt trận ngôn luận chính trị.

2. Vai trò quan trọng của đội ngũ nhà báo trong thời kỳ phát triển mới

Đất nước đã chuyển sang thời kỳ phát triển mới, với nhiều thuận lợi và những thử thách mới, đội ngũ nhà báo có vai trò rất quan trọng trong việc tăng cường sự nhất trí của toàn Đảng, sự thống nhất về chính trị và tinh thần của toàn dân; nâng cao ý chí phấn đấu, thực hiện thắng lợi công cuộc công nghiệp hoá, hiện đại hoá... Vai trò quan trọng đó của đội ngũ nhà báo nước ta được thể hiện trên những vấn đề cơ bản sau:

2.1.Đội ngũ nhà báo chủ động và tích cực tuyên truyền đường lối chính sách CNH, HĐH; truyền bá tri thức khoa học, nâng cao dân trí; tham gia quản lý xã hội, quản lý đất nước.

Để thực hiện thắng lợi sự nghiệp CNH, HĐH đất nước do Nghị quyết Đại hội lần thứ VIII của Đảng vạch ra, đội ngũ nhà báo có vai trò to lớn trong việc tuyên truyền, giải thích các quan điểm, đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước, động viên toàn xã hội phấn đấu thực hiện nghiêm chỉnh chính sách trên.

2.2. Đội ngũ nhà báo góp phần quan trọng xây dựng và phát triển nền văn hoá Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.

Các nhà báo đi sâu tuyên truyền, giáo dục truyền thống cách mạng, những tri thức lịch sử, văn hoá của đất nước, của dân tộc và nhân loại.

2.3. Đội ngũ nhà báo phát hiện và phản ánh trung thực những điển hình tiên tiến, nhiệt tình ủng hộ và cổ vũ nhân tố mới.

Đội ngũ nhà báo có chức năng phát hiện không chỉ thiếu sót, sai lầm, phê phán những sai trái, tiêu cực mà trước hết cần chú trọng phát hiện những nhân tố mới, những điển hình tiên tiến để biểu dương và nêu thành tấm gương cụ thể sinh động, giáo dục quần chúng, hướng dẫn dư luận.

2.4. Đội ngũ nhà báo tham gia đấu tranh tư tưởng, lý luận; góp phần bảo vệ sự trong sáng của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh.

Để làm được việc này, vai trò quan trọng của đội ngũ nhà báo Việt Nam hiện nay là tuyên truyền giữ vững mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội trong quá trình đổi mới, nắm vững 2 nhiệm vụ chiến lược xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, kiên trì chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, thực hiện đường lối CNH, HĐH của Đảng và Nhà nước ta.

2.5. Đội ngũ nhà báo đi tiên phong trong đấu tranh chống tiêu cực và các tệ nạn xã hội. Bên cạnh đấu tranh tư tưởng lý luận, chống âm mưu “diễn biến hoà bình” của các thế lực thù địch, đội ngũ nhà báo còn có vai trò rất quan trọng trong cuộc đấu tranh chống tiêu cực và các tệ nạn xã hội, góp phần xây dựng con người Việt Nam về tư tưởng, tình cảm, tri thức, đạo đức, lối sống lành mạnh, đáp ứng tình hình và nhiệm vụ mới. Trong công việc này, đội ngũ nhà báo phải hoạt động để góp phần vào công cuộc đổi mới cơ chế quản lý kinh tế, quản lý xã hội, vào quá trình dân chủ hoá mọi mặt của đời sống xã hội; đó cũng là biện pháp để xây dựng, bồi dưỡng con người Việt Nam về nhân

cách, đạo đức, lối sống, thực hiện thành công chủ nghĩa xã hội trên đất nước ta.

KẾT LUẬN

Trong quá trình lãnh đạo cách mạng, Đảng ta luôn coi trọng báo chí, là vũ khí sắc bén để tuyên truyền, tập hợp, tổ chức và vận động nhân dân. Hoạt động báo chí trong thời kỳ vận động thành lập Đảng, chuẩn bị tổng khởi nghĩa giành chính quyền, trong các cuộc kháng chiến trước đây, cũng như trong giai đoạn xây dựng và bảo vệ Tổ quốc hiện nay, đã tổng kết được nhiều kinh nghiệm thực tiễn và lý luận hết sức phong phú. Trong đó, vốn quý nhất là đông đảo đội ngũ nhà báo có trình độ chính trị vững vàng, năng lực chuyên môn cao, kiến thức sâu rộng, đạo đức nghề nghiệp trong sáng, gắn bó với sự nghiệp cách mạng của Đảng và nhân dân ta. Qua quá trình nghiên cứu, có thể rút ra mấy kết luận sau:

1. Thấm nhuần quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh về vai trò của báo chí, Đảng ta luôn có đường lối, quan điểm, chính sách đúng đắn về nhà báo và công tác báo chí. Đội ngũ nhà báo cách mạng Việt Nam là những chiến sỹ thực hành chức năng xã hội, hướng dẫn tư tưởng và hành động cho người đọc, người nghe. Họ có kiến thức rộng, lý luận khoa học, chính xác, tư tưởng rõ ràng, đạo đức trong sáng, nghiệp vụ tinh thông. Cây bút và trang giấy là vũ khí sắc bén của họ trong cuộc đấu tranh vì độc lập dân tộc và tiến bộ xã hội. Đội ngũ nhà báo cách mạng Việt Nam là đội ngũ những người viết báo theo lập trường, quan điểm, đường lối của giai cấp công nhân. Đội ngũ đó ra đời và phát triển cùng với sự ra đời và phát triển của nền báo chí cách mạng nước ta. Họ có sứ mệnh ngày càng to lớn trong việc thể hiện tiếng nói của Đảng, Nhà nước, tổ chức xã hội, diễn đàn của nhân dân; góp phần thúc đẩy công cuộc đổi mới và phát triển đất nước theo định hướng XHCN.

2. Đội ngũ nhà báo cách mạng nước ta đã sử dụng báo chí như một công cụ thông tin đặc biệt để tiến hành hoạt động chính trị - xã hội. Bởi vì, chức năng của nhà cách mạng không chỉ truyền bá tư tưởng và văn hoá mà còn góp phần đắc lực vào sự nghiệp của quần chúng cải tạo thế giới, cải tạo xã hội. Điều đó đòi hỏi ở họ không chỉ nắm vững, sử dụng nhất quán và triệt để những quy luật, nguyên tắc của báo chí cách; đặc biệt là những nguyên tắc tính Đảng, tính nhân dân, tính khách quan chân thật, tính đa dạng, tính chiến đấu... mà còn phải có tài năng, bản lĩnh và bản chất của một nhà hoạt động tư tưởng, hoạt động thông tin đại chúng.

3. Đội ngũ nhà báo nước ta ngày càng phát triển về số lượng, chất lượng và cơ cấu đội ngũ, nhưng phát triển mạnh mẽ nhất là vào thời kỳ đổi mới. Họ đã có những đóng góp tích cực và to lớn vào thắng lợi của công cuộc đổi mới; vào việc thực hiện những nhiệm vụ kinh tế, chính trị quan trọng của Đảng và Nhà nước, nâng cao dân trí, phát triển văn hoá, tạo bầu không khí dân chủ, cởi mở trong xã hội, góp phần đưa nước ta hoà nhập vào cộng đồng dân chủ, tiến bộ trên thế giới.

4. Trong thời kỳ phát triển mới, đội ngũ nhà báo có vai trò rất quan trọng trong việc tuyên truyền, giải thích đường lối, quan điểm, chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước; làm cho toàn Đảng, toàn dân quán triệt sâu sắc và nhất trí cao với đường lối, quan điểm, chủ trương, chính sách đúng đắn, sáng tạo của Đảng, Nhà nước. Đội ngũ nhà báo tích cực truyền bá tri thức khoa học, nâng cao dân trí, tham gia quản lý xã hội, quản lý đất nước; chủ động khai thác, khám phá và phản ánh nhân tố mới; bảo vệ và phát triển nền văn hoá tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc; tham gia đấu tranh tư tưởng, lý luận, bảo vệ sự trong sáng của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh; chống các hiện tượng tiêu cực, tệ nạn xã hội, góp phần xây dựng con người mới Việt Nam theo định hướng XHCN. Độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội là chủ đề trung tâm trong lao động sáng tạo của đội ngũ nhà báo. Đây là vai trò quan trọng, được thể hiện thường xuyên, không một lực lượng nào có thể thay thế được; và đó cũng là lý do tồn tại và phát triển của đội ngũ nhà báo nước ta trong thời kỳ phát triển mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. C. Mác và Ph. Ăngghen. *Toàn tập*. T.II,III,V,VIII,XI,XXII. NXB Chính trị Quốc gia. HN, 1995.
2. Hồ Chí Minh. *Toàn tập*. T.III,VI,VII,VIII. Nxb Chính trị Quốc gia. HN, 1996.
3. *Luật báo chí và các văn bản hướng dẫn thi hành*. NXB Chính trị Quốc gia. HN, 1999.
4. Chỉ thị 08-CT/TW ngày 31/3/1992 của Ban Bí thư khoá II về "Tăng cường sự lãnh đạo và quản lý nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác báo chí - xuất bản".
5. Nhiều tác giả: *Báo chí những vấn đề lý luận và thực tiễn*. Hà Minh Đức (chủ biên). Nxb Đại học Quốc gia. HN, 1997.
6. Dương Xuân Sơn (chủ biên), Đinh Hương, Trần Quang: *Cơ sở lý luận báo chí truyền thông*. NXB Văn hoá - thông tin. HN, 1995.
7. Dương Xuân Sơn: *Báo chí nước ngoài*. NXB Văn hoá - thông tin. HN, 1997.
8. Dương Xuân Sơn: *Phương pháp biên tập sách báo*. NXB Văn hoá - thông tin. HN, 1995.
9. *Trách nhiệm xã hội và nghĩa vụ công dân của nhà báo*. Hội nhà báo Việt Nam. HN, 1998.
10. *Văn kiện Đại hội VII Hội nhà báo Việt Nam*. Hà Nội tháng 3/ 2000.
11. Các báo: Nhân dân, Quân đội nhân dân, Lao động, Tiến phong, Đại đoàn kết, Phụ nữ Việt Nam, Hà Nội mới, Thanh Niên, Giáo dục và Thời Đại... từ 1986 đến nay.
12. Các tạp chí: Cộng sản, Công tác tư tưởng văn hoá, Thông tin lý luận, Nhà báo và công luận, Người làm báo... từ 1985 đến nay.